

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «Економічні основи соціальної сфери»

Рівень освіти	Перший (бакалаврський)
Спеціальність	Соціальна робота
Освітня програма	Соціальна та молодіжна робота
Тривалість викладання	7, 8 чверть
Кількість кредитів	4 кредити ЄКТС (120 годин)
Заняття:	
лекції:	1 година на тиждень
практичні:	2 години на тиждень
Мова викладання	українська

Сторінка курсу в СДО НТУ «ДП»:

Кафедра, що викладає: Державного управління і місцевого самоврядування (ДУМС)

Викладач:

Шевченко Лілія Гранитівна

к. е. н., доцент, доцент кафедри державного управління і місцевого самоврядування

Персональна сторінка

<https://palsg.nmu.org.ua/ua/kafedra/teachers/Shevchenko/Shevchenko.php>

E-mail: Shevchenko.L.H@nmu.one

1. Анотація до курсу

Вивчення дисципліни «Економічні основи соціальної сфери» спрямоване на формування у студентів системи знань та вмінь щодо сучасних концепцій, підходів, економічних інструментів розв'язання проблем у соціальній сфері.

2. Мета та завдання курсу

Мета дисципліни – формування у здобувачів вищої освіти загальних і професійних компетентностей, спрямованих на розв'язання складних професійних завдань у сфері соціальної роботи на основі знань щодо економічних основ розвитку соціальної сфери й вмінь розв'язання соціальних проблем за допомогою економічного інструментарію.

Завдання курсу:

- вивчити термінологію та розглянути сутність економічних основ соціальної сфери, економічні інструменти розвитку соціальної сфери; місце людини в системі економічних відносин; зміст та сутність суспільного виробництва;
- пояснити процеси соціально-економічного розвитку; основні проблеми залучення джерел фінансування соціальної сфери;
- розглянути динаміку матеріального добробуту населення з метою здійснення адресної соціально-економічної підтримки;
- навчити застосовувати на практиці основні економічні підходи до розв'язання соціальних проблем.

3. Результати навчання

- пояснювати термінологію та сутність економічних основ соціальної сфери, порівнювати економічні інструменти розвитку соціальної сфери, розкривати місце людини в системі економічних відносин, зміст суспільного виробництва;
- складати судження (синтез) щодо процесів соціально-економічного розвитку; основних проблем залучення потенційних джерел та механізмів фінансування соціально-економічного розвитку, управління соціальними ресурсами території та розробляти рекомендації щодо їх вирішення;
- пояснювати та обговорювати динаміку матеріального добробуту населення з метою здійснення адресної соціально-економічної підтримки, основні підходи до розв'язання соціальних проблем, сприяння соціально-економічному розвитку території;
- обговорювати та давати відповіді під час розгляду завдань з визначення засобів формування в локальних територіальних спільнотах відносин, заснованих на засадах взаємної довіри та відповідальності, формування соціального капіталу;
- порівнювати та узагальнювати вітчизняний та зарубіжний досвід ефективного фінансового забезпечення соціальної сфери.

4. Структура курсу

ЛЕКЦІЇ

1. Людина і суспільне виробництво

- 1.1. Суспільне виробництво
- 1.2. Поняття потреби. Закон зростання потреб. Обмеженість ресурсів. Основні соціальні та економічні проблеми.
- 1.3. Людина в системі відносин власності
- 1.4. Ефективність суспільного виробництва

2. Соціально орієнтована економіка як матеріальна основа розвитку соціальної сфери

- 2.1. Сутність моделі соціально орієнтованої економічної системи
- 2.2. Економічна політика держави та її соціальна спрямованість
- 2.3. Система державних економічних гарантій і пільг як елемент соціального захисту населення
- 2.4. Постіндустріальний вектор економічного розвитку та соціалізація економіки

3. Матеріальний добробут населення, його структура та динаміка

- 3.1. Сутність, показники і динаміка матеріального добробуту населення
- 3.2. Соціально-економічний потенціал сім'ї як показник добробуту
- 3.3. Соціально-економічний статус – критерій адресного підходу в соціальній сфері

4. Людські ресурси території

- 4.1. Поняття людських ресурсів території та їх структура
- 4.2. Доходи та витрати населення. Ступінь диференціації населення. Бідність. Зайнятість й безробіття.
- 4.3. Людський капітал. Структура людського капіталу. Показники людського капіталу.

5. Фінансові основи соціальної сфери

- 5.1. Методи і форми мобілізації фінансових ресурсів у розпорядження держави, території, громади
- 5.2. Джерела і механізми фінансування соціальної сфери
- 5.3. Податкова система України

5.4. Бюджетно-податкова політика та її роль у соціально-економічному розвитку

6. Організаційно-економічні основи соціального забезпечення

6.1. Державні гарантії прав громадян на соціальне забезпечення, його види та структура

6.2. Організаційно-економічний механізм здійснення соціального забезпечення

6.3. Фонди соціального забезпечення та джерела їх формування

6.4. Економічні основи концепції реформи пенсійного забезпечення

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

1. Людина і суспільне виробництво: проблеми взаємодії.

2. Моделі економіки. Соціально орієнтована економіка як матеріальна основа розвитку соціальної сфери.

3. Матеріальний добробут населення, його структура та динаміка.

4. Людські ресурси території.

5. Фінансові основи соціальної сфери.

6. Презентація результатів індивідуальної роботи «Обмін кращими практиками розв'язання проблем у соціальній сфері».

Командне / індивідуальне завдання «Обмін кращими практиками розв'язання проблем у соціальній сфері» полягає у розробленні та захисті здобувачами вищої освіти аналітичної доповіді з вирішення обраної проблеми соціальної сфери територіальної громади з відповідним економічним обґрунтуванням. Вітається робота в команді (3-5 осіб).

Форма проведення: розроблення, презентація та захист (відповіді на запитання, дискусія) командного / індивідуального завдання перед аудиторією (бажано використовувати MS PowerPoint).

Зміст завдання. Оберіть конкретну територіальну громаду (або село, селище, місто, регіон) і на її прикладі проаналізуйте наявність проблем у соціальній сфері, оберіть одну з них, **розробіть рекомендації щодо її вирішення та надайте економічне обґрунтування.** Дозволяється застосування як кількісного, так і якісного аналізу проблеми. Вибір території та ресурсу студент здійснює самостійно з урахуванням: місця роботи або проживання, свого особистого професійного та життєвого досвіду, професійних, та особистих інтересів, перспектив професійного зростання тощо. При розробці рекомендацій доцільно використовувати вітчизняний та світовий досвід вирішення подібних проблем (з обов'язковим посиланням), або власні напрацювання, особисті висновки та пропозиції. Роботу слід оформити як аналітичну доповідь.

Викладення необхідних матеріалів повинно бути лаконічним, чітко сформульованим і відповідати суті проблеми. Результатом написання творчої роботи (виконання індивідуального проекту) є аналітична доповідь, обов'язковими складовими якої є:

- формулювання теми дослідження, аналіз загальної ситуації;
- визначення суті та масштабів проблеми;
- аналіз вітчизняного та зарубіжного досвіду вирішення проблеми;
- висновки та рекомендації.

Орієнтовний об'єм роботи – 5 сторінок.

Обов'язкова вимога: чітке посилання на джерела інформації. Всі цифри, факти, теорії, думки вчених, цитати повинні мати посилання у вигляді [2, с. 54] (перша цифра означає номер джерела у наведеному в кінці документу списку використаної літератури, а друга цифра – номер сторінки у цьому джерелі).

Список використаної літератури оформляється згідно з діючими правилами.

Для представлення результатів виконання завдання необхідно заповнити відповідний шаблон, який розміщено у застосунку Teams MS Office та на дистанційній платформі Moodle.

5. Технічне обладнання та/або програмне забезпечення

На лекційних заняттях обов'язково мати з собою гаджети зі стільниковим інтернетом.

Активованій аккаунт університетської пошти (student.i.p@nmu.one) на Microsoft Office365.

Перевірений доступ з ПК чи мобільного гаджету до за стосунків Microsoft Office: Teams, Moodle.

Інстальований на ПК та мобільних гаджетах пакет програм Microsoft Office (Word, Excel, Power Point).

6. Система оцінювання та вимоги

6.1. Навчальні досягнення здобувачів вищої освіти за результатами вивчення курсу оцінюватимуться за шкалою, що наведена нижче:

Рейтингова шкала	Інституційна шкала
90 – 100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

6.2. Здобувачі вищої освіти можуть отримати **підсумкову оцінку** з навчальної дисципліни на підставі поточного оцінювання знань за умови, якщо набрана кількість балів з аудиторної та самостійної роботи складатиме не менше 60 балів.

Максимальне оцінювання:

Теоретична частина	Практична частина	Разом
40	60	100

Теоретична частина оцінюється за результатами виконання та презентації результатів індивідуального завдання, зміст якого описано у розділі 4, **максимально оцінюється в 40 балів**.

Практична частина (індивідуальні і командні завдання) виконуються під час практичних занять. За практичну частину курсу отримується **максимум 60 балів**. При несвоєчасному здаванні практичної роботи оцінка знижується вдвічі.

Отримані бали за теоретичну частину та практичні роботи додаються і є підсумковою оцінкою за вивчення навчальної дисципліни. Максимально за поточною успішністю здобувач вищої освіти може набрати 100 балів.

6.3. Критерії оцінювання теоретичної частини (індивідуальне завдання): максимальна оцінка за індивідуальний творчий проєкт (розробка та захист аналітичної доповіді з вирішення обраної проблеми соціальної сфери територіальної громади з відповідним економічним обґрунтуванням) – 40 балів, з них – 30 балів: зміст та якість виконання аналітичної записки, глибина розкриття проблем та обґрунтованість розроблених рекомендацій, дотримання правил академічної доброчесності, 10 балів – презентація та захист результатів дослідження.

6.4. Критерії оцінювання практичної частини: практичні заняття (індивідуальні і командні завдання) оцінюванні максимум в 60 балів, участь у практичних заняттях за кожною темою максимально може принести здобувачу вищої освіти **10 балів**, з яких:

10 балів: отримано аргументовану відповідь, яка демонструє знання предмету завдання та вміння аргументованого викладення результатів аналізу, розуміння можливостей застосування знань в практичній діяльності; **8 балів:** отримано відповідь, яка демонструє знання предмету

завдання та вміння аргументованого викладення результатів аналізу, виявляє складнощі в розкритті можливостей застосування знань в практичній діяльності; **6 балів:** отримано відповідь, яка демонструє знання предмету завдання, виявляє неналежний рівень викладення результатів аналізу та розкриття можливостей застосування знань в практичній діяльності; **4 бали:** отримано відповідь, яка демонструє знання предмету завдання в цілому, невміння аргументованого викладення результатів аналізу та розуміння можливостей застосування знань в практичній діяльності; **2 бали:** отримано відповідь, яка демонструє розуміння предмету завдання в цілому, однак виявляє відсутність аргументованого представлення результатів аналізу та нерозуміння можливостей застосування знань в практичній діяльності; **0 балів:** відсутність відповіді.

6.3. Критерії оцінювання підсумкової роботи. У випадку якщо здобувач вищої освіти за поточною успішністю отримав менше 60 балів та/або прагне поліпшити оцінку проводиться **підсумкове оцінювання (залік)** під час сесії. **Залік** проводиться у вигляді комплексної контрольної роботи, яка включає запитання з теоретичної та практичної частини курсу. Білет складається з **20 тестових завдань** із чотирма варіантами відповідей, одна правильна відповідь оцінюється в 2 бали (**разом 40 балів**) та **12 тестових завдань** з практичної частини, кожне з запитань оцінюється максимум у 5 балів (**разом 60 балів**), причому:

- 5 балів – відповідність еталону;
- 4 балів – відповідність еталону з незначними помилками;
- 3 бали – часткова відповідність еталону, питання повністю не розкриті;
- 2 бали – невідповідність еталону, але відповідність темі запитання;
- 0 балів – відповідь не наведена або не відноситься до теми запитання.

Отримані бали за відкриті та закриті тести додаються і є підсумковою оцінкою за вивчення навчальної дисципліни. Максимально за підсумковою роботою здобувач вищої освіти може набрати 100 балів.

7. Політика курсу

7.1. Політика щодо академічної доброчесності

Академічна доброчесність здобувачів вищої освіти є важливою умовою для опанування результатами навчання за дисципліною і отримання задовільної оцінки з поточного та підсумкового контролів. Академічна доброчесність базується на засудженні практик списування (виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання), плагіату (відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства), фабрикації (вигадування даних чи фактів) що можуть використовуватися в освітньому процесі. Політика щодо академічної доброчесності регламентується положенням «Положення про систему запобігання та виявлення плагіату у Національному технічному університеті «Дніпровська політехніка»:

http://www.nmu.org.ua/ua/content/activity/us_documents/System_of_prevention_and_detection_of_plagiarism.pdf.

У разі порушення здобувачем вищої освіти академічної доброчесності (списування, плагіат, фабрикація), робота оцінюється незадовільно та має бути виконана повторно. При цьому викладач залишає за собою право змінити тему завдання.

7.2. Комунікаційна політика

Здобувачі вищої освіти повинні мати активовану університетську пошту.

Обов'язком здобувача вищої освіти є перевірка один раз на тиждень (щонеділі) поштової скриньки на НТУ Microsoft Office та відвідування групи дисципліни у Microsoft Teams.

Рекомендуємо створити профілі та підписатися на сторінку кафедри державного управління і місцевого самоврядування у Facebook: <https://www.facebook.com/kafedra.publicmanagement/>.

Протягом тижнів самостійної роботи обов'язком здобувача вищої освіти є робота у рамках дисципліни дистанційно у застосунку Microsoft Teams та на корпоративній платформі Moodle (www.do.nmu.org.ua).

Усі письмові запитання до викладача стосовно дисципліни мають надсилатися на університетську електронну пошту або до групи у Microsoft Teams.

7.3. Політика щодо перескладання

Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

7.4. Відвідування занять

Для здобувачів вищої освіти денної форми відвідування занять є обов'язковим.

Поважними причинами для неявки на заняття є хвороба, участь в університетських заходах, відрядження, які необхідно підтверджувати документами у разі тривалої (два тижні) відсутності.

Про відсутність на занятті та причини відсутності здобувач вищої освіти має повідомити викладача або особисто, або через старосту.

Якщо здобувач вищої освіти захворів, ми рекомендуємо залишатися вдома і навчатися за допомогою дистанційної платформи.

Здобувачу вищої освіти, чий стан здоров'я є незадовільним і може вплинути на здоров'я інших здобувачів вищої освіти, буде пропонуватися залишити заняття (така відсутність вважатиметься пропуском з причини хвороби).

Оцінки неможливо отримати під час консультацій або інших додаткових годин спілкування з викладачем. За об'єктивних причин (наприклад, міжнародна мобільність) навчання може відбуватися дистанційно - в онлайн-формі, за погодженням з викладачем.

7.5. Політика щодо оскарження оцінювання

Якщо здобувач вищої освіти не згоден з оцінюванням його знань він може оскаржити виставлену викладачем оцінку у встановленому порядку.

7.6. Зарахування результатів навчання, які отримані у неформальній освіті

Здобувачі вищої освіти має право на зарахування результатів навчання, які отримані у неформальній освіті, за окремими темами або видами навчальної активності із попереднім погодженням з викладачем дисципліни та гарантом освітньої програми. Визнання результатів здійснюється за наявності відповідних сертифікатів.

7.7. Участь в анкетуванні

Наприкінці вивчення курсу та перед початком сесії здобувачам вищої освіти буде запропоновано анонімно заповнити електронні анкети (MS Forms). Посилання на форму буде розміщено у Teams курсу. Заповнення анкет є важливою складовою вашої навчальної активності, що дозволить оцінити дієвість застосованих методів викладання та врахувати ваші пропозиції стосовно покращення змісту навчальної дисципліни.

8. Рекомендовані джерела інформації

Основні

1. Беляєв О. О. Соціальна економіка: навчальний посібник. Київ : КНЕУ, 2005. 196 с.
2. Ганслі Теренс М. Соціальна політика та соціальне забезпечення ринкової економіки: пер. з англ. Київ : Основи, 2016. 130 с.
3. Базилевич В. Д., К. С. Базилевич, Баластрик Л. О. Макроекономіка : підруч.; за ред. В. Д. Базилевича. Київ : Знання, 2008. 744 с.
4. Економічна теорія. Мікроекономіка : підруч. / В. М. Тарасевич та ін. ; за ред. В. М. Тарасевича. Київ : Знання, 2012. 134 с.
5. Ткачук І. Г. Державні фінанси : підруч. Івано-Франківськ : Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника, 2015. 510 с.
6. Малиш Н. А. Бюджетно-податкова політика України: навч.-метод. матер. / Н. А. Малиш, Л. .В. Ільченко-Сюйва. Київ : НАДУ, 2015. 52 с.
7. Шаповалова Т.М. Економічні основи соціального забезпечення: навч. посіб. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2018. 128 с.

Нормативні документи

1. Про соціальні послуги: Закон України 17.01.2019 р. № 2671-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>.
2. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.
3. Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України : Закон України від 23 бер. 2000 р. № 1602-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1602-14#Text>.
4. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо формування і реалізації прогнозних та програмних документів соціально-економічного розвитку об'єднаної територіальної громад : наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 30 бер. 2016 № 75. URL: https://cct.com.ua/2016/30.03.2016_75.htm.
5. Про затвердження Порядку розроблення регіональних стратегій розвитку і планів заходів з їх реалізації, а також проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації зазначених регіональних стратегій і планів заходів : Постанова Кабінету Міністрів від 11 лис. 2015 р. № 932. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/932-2015-%D0%BF#Text>.

Додаткові

1. Планування та управління фінансовими ресурсами територіальної громади / О. Кириленко, Б. Малиняк, В. Письменний, В. Русін / Асоціація міст України. Київ : ТОВ «ПІДПРИЄМСТВО «ВІ ЕН ЕЙ», 2015. 396 с.
2. Управління розвитком людського потенціалу територіальної громади в інноваційно-знанневому суспільстві / уклад. : Ю. О. Куц, В. В. Мамонова, С. В. Газарян. Київ : НАДУ, 2012. 44 с.
3. Управління фінансовими ресурсами та бюджетом територіальних громад : практичний посібник / О. Ю. Бобровська, Т. А. Крушельницька, О. Ю. Матвеева, М. М. Трещов, Л. Г. Шевченко ; за заг. ред. Серьогіна С. М. та Т. А. Крушельницької. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2018. 113 с.
4. Стан і нові можливості соціально-економічного розвитку Дніпропетровської області : монографія / Бобровська О. Ю., Серьогін С. М., Каховська О. В. [та ін.]; за заг. ред. О. Ю. Бобровської. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2019. 276 с.

5. Matveieva, O., & Shevchenko, L. (2019). Analysis of the situation and trends in foreign trade of Dnipropetrovsk region: challenges and opportunities for the sustainable regional growth. *Public Administration Aspects*, 7(9-10), 79-87. URL: <https://doi.org/10.15421/151950>.

6. Шевченко Л. Г., Матвеева О. Ю. Забезпечення фінансово-економічної спроможності територіальних громад України крізь призму цілей сталого розвитку. *Удосконалення економічних механізмів розвитку територій* : матер. щорічної наук.-практ. конф. 29 трав. 2020 р. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2020. С. 50 – 53.

7. Шевченко Л. Проблеми розвитку кооперації у територіальних громадах у процесах сільського розвитку. *Інноваційні інструменти забезпечення інвестиційного та інфраструктурного розвитку об'єднаних територіальних громад* : матер. наук.-практ. конф. за міжнар. участю, м. Дніпро, 27 листоп. 2020 р. / за заг. ред. І. А. Чикаренко. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2020. С. 327 – 330.

8. Шевченко Л. Г. Соціальна відповідальність бізнесу та сталий розвиток громад: як це працює? *Сталий розвиток територій: проблеми та шляхи вирішення* : матер. X міжнар. наук.-практ. конф. 25 жовт. 2019 р. / за заг. ред. О. Ю. Бобровської. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2019. С. 146 – 149.

9. Шевченко Л. Г. Внесок сільських рад у збереження навколишнього середовища в громадах. *Теорія та практика публічної служби* : матер. наук.-практ. конф., Дніпро, 21 грудня 2018 р. / за заг. ред. С. М. Серьогіна. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2018. С. 83 – 85.

Інформаційні ресурси

1. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> /
2. Державна служба України з питань праці. URL: <https://dsp.gov.ua/> /
3. Державний центр зайнятості. URL: <https://www.dcz.gov.ua/> .
4. Законодавство України. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/zak>.
5. Міністерство соціальної політики України. URL: <https://www.msp.gov.ua/>.
6. Пенсійний фонд України. URL: <https://www.pfu.gov.ua>.